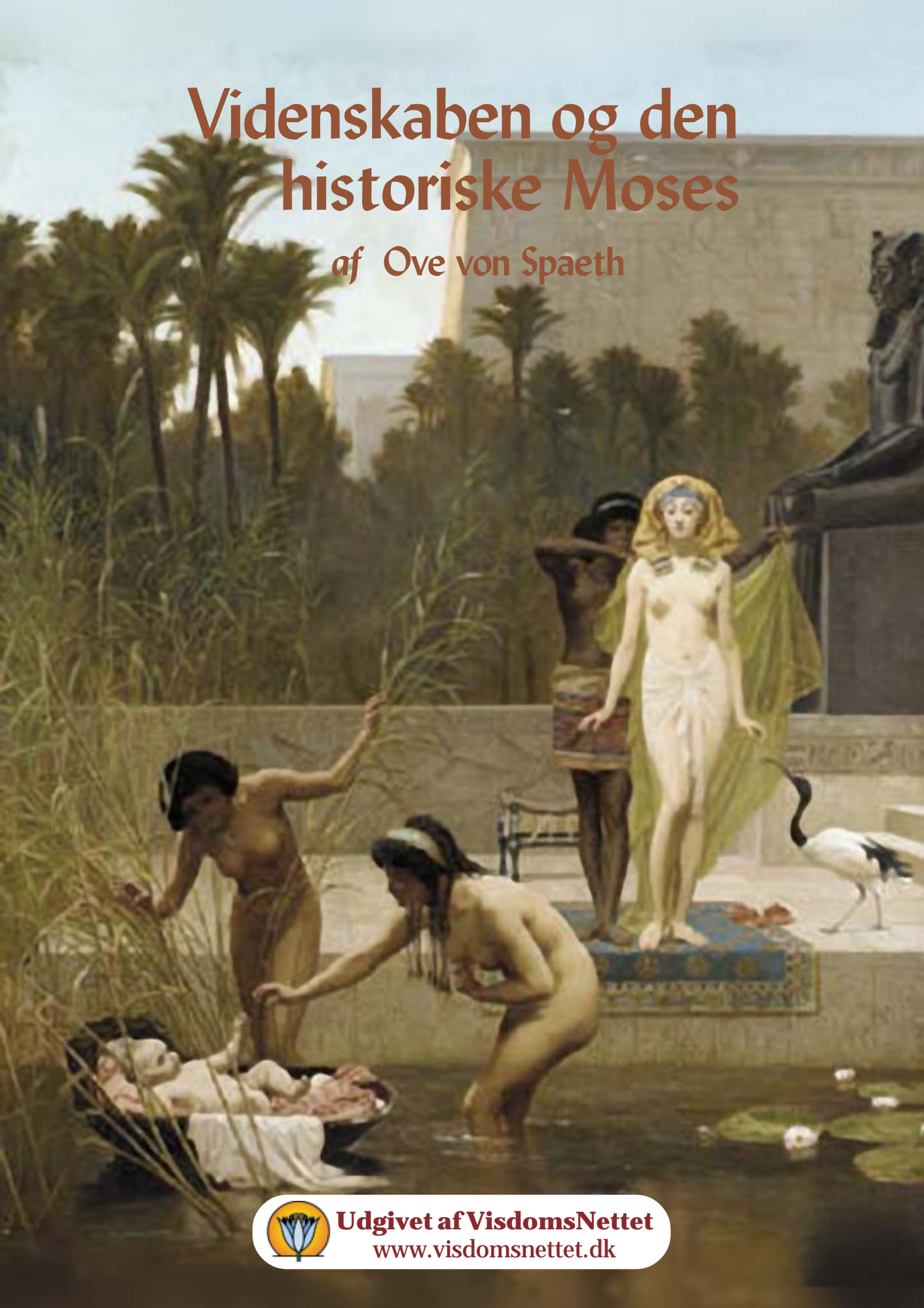

Videnskaben og den historiske Moses

af Ove von Spaeth

Udgivet af VidomsNettet
www.visdomsnettet.dk

Videnskaben og den historiske Moses

Af OVE VON SPAETH
www.moses-egypt.net

VisdomsNettet

Videnskaben og den historiske Moses

af Ove von Spaeth
www.moses-egypt.net

Vil nye opdagelser, der er frembragt og udviklet uden for de etablerede institutioner, risikere en uvelkommen modtagelse? Inden for nutidens forskning er Moses ofte blevet reduceret til blot at være en myte. Men den nyorienterende bogserie, "Attentatet på Moses", flytter Moses fra myten tilbage til sin plads i historien.

I bøgerne fremlægges og perspektiveres genfundne dele af en for os stadig aktuel og betydningsfuld historisk sammenhæng - og her indenfor også i relation til religion og filosofi. Det har bl.a. medført en debat, hvor der ved siden af værdifuld modargumentation også kastes irrationelle skygger fra videnskabelige fordomme.

Videnskabens sigte er ikke et etableret selvforsvar. Dog har bøgerne ofte fået en modtagelse, der må kaldes interessant på grund af visse ejendommelige reaktioner. Følgende overblik kan give udenforstående mulighed for kende modargumenterne til kritikken - men dog med nogen risiko for at få appetit på selv at læse bøgerne om Moses' dramatiske skæbne og hans indflydelse på senere tiders historie.

Kættersk?

Det er videnskabens væsen at undersøge kritisk. Det er derfor både naturligt og ønskeligt, at nye opdagelser, som er fremlagt i Moses-bogserien, underkastes endog nøje kritik og analyse. Og yderst væsentligt at mulige fejl tages op, for fejl kan man forholde sig til, men eventuel uafklarethed hos modtagerne kan influere uheldigt ved vurdering af bøgernes indhold.

I bind efter bind er der til stadighed blevet lagt yderligere data og konkrete eksempler på bordet. Derfor kan det undre, at denne nye forskning kritiseres fortsat med udokumenterede påstande, endda de samme brugt i et evigt kredsløb og som allerede fremførtes af sært oprørte universitetsfolk, da Moses-bogseriens første bind udkom (dokumentation findes bl.a. på bøgernes eget web site www.moses-egypt.net). Bøgerne fremlægger konkrete resultater på baggrund af anerkendt viden, og enhver kan ved selvsyn erfare, at de dertil forholder sig legitimt til argumenter baseret på relevante data. Det gør de på upolemisk måde. Alligevel, fra visse sider anses indholdet som - kættersk.

Fra starten blev det fremstillet som i sig selv provokerende, at det er en uafhængig, utraditionel forsker, der søger fra et overordnet syn at påpege nogle større historiske sammenhænge fra nye vinkler på tværs af specialområder. Denne uortodokse budbringer er næppe den rette skydeskive. Det er i virkeligheden det fremdragne, reorienterende oldtidsmateriale i sig selv, der alvorligt udfordrer dele af den konventionelle videnskab. Således ses flere universitetsfolk ud fra deres naturligt afgrænsede specialer dogmatisk og, desværre, arrogant at afvise at vurdere sådanne gennemgående sammenhænge.

Principielt bygger videnskabens grundlag på at undre sig; men har dens udøvere ikke kritisk sans over for det hidtil selvfølgelige og vedtagne, kan de ikke undre sig. Sommetider kan "for megen viden" blokere fremskridt - og endda afholde fra at kaste blot et blik på noget nyt.

Videnskabens sigte er ikke et etableret selvforsvar. - Om flere, ofte noget aggressive, forhold som bøgerne er blevet modtaget under, er der ikke så meget andet at sige end: Fred være med det. Bemærk: Ved yderligere udokumenteret kritik igen af samme generelle karakter vil der herefter kunne henvises til koncise svar her på disse sider - således allerede givet adskillige gange. Men selvfølgelig besvares ny kritik.

Kilder og myter, og at skelne >relativt< fra >absolut<

På baggrund af en række konkrete eksempler på, at en del af kritikerne uheldigvis har ladet egne profilering og teorier være hovedsagen frem for det behandlede emne, forekommer værkets omfattende evidens-materiale at have skabt frygt for, at accept af dets kunne medføre, at forhold i deres eget arbejder udsættes for tvivl?

1. Til den omhandlede historiske periode for Moses kendes der normalt ingen nøjagtig datering, men dateringerne i bøgerne beskyldes uden videre for at være uantageligt fejlagtige. Det er forkert. For forskningen holder ofte her fast på at datere ældre oplysninger til kun at være fra det (relative) tidspunkt, hvor de som senere fysiske kilde blev nedskrevet. Dette især fordi man ubeføjet har gjort de forhåndenværende og således kun relative dateringer for de gamle teksters nedskrivning til at være gyldig sandhed.

Men hvis man i stedet søger at tilnærme sig de pgl. historiske forholds virkelige, dvs. absolutte alder, kunne dette medføre en lidt ændret tidsregning for de pågældende egyptiske og jødiske historiske perioder. Dette kan hos mange forskere opleves som "uønsket", fordi det kunne medføre flere omjusteringer inden for den ofte hidtidigt anvendte, såkaldt relative kronologi.

2. Uden dokumentation beskyldes bøgerne generelt for at fejlbruge kilder. Det er forkert. Bøgerne bruger bl.a. den metode, at man fordomsfrit undlader på forhånd at kassere tilsyneladende mærkelige og myteagtige kilder. Først undersøges det, om forhold i kildens beretning overhovedet kunne være realistiske i historisk praksis. F.eks. ved at tjekke tids-data (især astronomiske) i en kilde kan man selvsagt bedre hhv. præcisere eller afvise dens pålidelighed. Og kun hvis udfaldet findes rimeligt, kan det blive basis for at gå i hvert fald ét skridt videre i fortsat undersøgelse af kilden. Denne metode har kendte, højt respekterede forskere altid fulgt. Hvorfor vil man ikke acceptere det i dette tilfælde?

3. Gang på gang kaldes det i visse forskeres kritik for en fejlansvendelse, når bøgerne bruger kilder, f.eks. rabbinerskrifterne, der er optegnet langt senere end tiden for det pgl. tema, som de behandler. Det er galt at påstå dette uden at undersøge konteksten (åbent fremlagt i bøgerne). Pointen for bøgernes brug af rabbinerskrifterne er, at der i de skrifter findes omtale af nogle i nutiden opdagede og - i historiske detaljer - dokumenterede begivenheder, der har fundet sted mere end 1000 år før, teksten dengang blev nedskrevet, men som de pågældende (overlevings)skrivere umuligt selv kan have oplevet eller haft kendskab til andet end netop som reference. I de tilfælde vil netop ingen kunne affærdige den rabbinske kilde som upålidelig eller fri fantasi.

(F.eks. i Nordeuropa kan stednavne være fra 500 til 2000 år ældre end registreret i vores ældste historiske kilder. Når en mundtlig tradition her kan være langt ældre end overleverede tekster, vil dog ingen insistere på at datere et stednavn, f.eks. byen Odense tilknyttet guden Odin, så udpræget sent som til det pgl. steds første skriftlige kilde herom måske i 1400-tallet).

4. Desuden - ved bøgernes undersøgelse af mindre udforskede områder, hvor der kun findes sparsomt eksisterende kilder, søger en del kritikere at begrunde afvisning af den fremlagte helhed med, at der ikke samtidig som "modspil" vises nogle modstridende kilder. Dette uanset, at det er præcis disse tilfælde, hvor de kilder ikke eksisterer. Når et undersøgelsesværktøj således rent automatisk trækkes frem, også hvor det, som her, netop ikke kan bruges, bliver det en noget parodisk procedure, der har mindre med forskning at gøre. Karakteristisk har de pågældende kritikere endnu ikke angivet og underbygget blot ét eksempel bag deres påstande om bøgernes fejlbrug af kilder.

5. De bibelske såkaldte myter om f.eks. hittitterne viste sig efter udgravning af dette folks hovedstad at være sand historie. Tilsvarende har store arkæologer og opdagere afkodet andre påstået uhistoriske myter og derved fundet f.eks. Troja, 'Agamemnons grav', Knossos, Labyrinten, og endnu et helt oldtidsfolk minoerne, linear-B tavlernes 'urgræske' sprog m.v. Kong Midas blev påstået at være en myte, indtil hans grav blev åbnet i 1950erne. På helt samme måde er også nogle af de overhovedet største arkæologiske fund flere andre steder på kloden blevet fundet, netop ud fra konkret information i flertusindårige myter og legender. Også selveste Buddha blev kaldt en myte, indtil engelske arkæologers udgravninger i 1880erne i Nordindien konkret modbeviste det.

Når Moses' og israelitternes udvandring fra Egypten og invasionen i Kanaan bliver afvist af forskere blot med påstand om, at det er en myte, idet der ikke er fundet noget spor af den invasion, er dette direkte forkert. Det er uvidenskabeligt funderet med en selvmodsigende sammenblanding - som om nogen var i besiddelse af konkrete spor af at den israelitiske indvandring definitivt ikke havde fundet sted. Og selv om Israel er et af de arkæologisk mest udgravede lande, så er det et faktum, at 95 pct. af landet endnu ikke er udgravet/undersøgt.

På universiteterne eksisterer konkret det paradoksale fænomen (accentueret, nu da også humaniora-fagene betegner sig som 'videnskab', hvorfor fysisk videnskab blev nødt til at kalde sig eksakt videnskab) - at der inden for bl.a. teologi, biologi og antropologi m.v. ofte gives totalt forskellige udredninger om fælles større, centrale emner. F.eks. om historiens udspring. Absolut ingen fast akademisk enighed eksisterer her.

På den baggrund og når der imod bøgernes emne hævdes med netop største fasthed, at "Moses tilhører myterne", burde de pågældende først svare på: Hvordan ved du det? Har du undersøgt det? Dog ses mytepåstanden aldrig fremsat som et spørgsmål, men som urokkelig naturlov. Men naturligvis kan ingen konsensus være gældende som nogen endelig videnskabelig afgørelse. Engang var der konsensus om, at Jorden var flad.

6. Der eksisterer en mængde dokumentation om oldtidens mysteriespil, men kun mindre forskning herom. Indsigt i mysterieelementer er selve nøglen til mange mindre forståelige dele i Bibelen og andre oldtidstekster. Hvad der blev sagt og gjort i rollerne i disse spil, fik effekt både politisk og i sprogets talemåder.

I Moses-bogserien fremdrages konkrete eksempler på alt dette - fra en viden, der normalt ikke er på universitetets skoleskema. På Københavns Universitet har en yngre egyptologisk tekstforsker, med erklæret modvilje mod bøgerne, i pressen angrebet bøgernes anvendelse af denne viden, der belyser et bestemt ritual i Egypten. Han brugte i ramme alvor som 'argument' herimod, at han "ikke nogensinde var stødt på det" - vel nok mere arrogant end hans betragteligt korte forskningserfaring vil kunne berettigg til. For et afgørende punkt er at blive mere historisk bevidst om den store vægt, man overalt i oldtiden lagde på udførelsen af mysteriespil, hvor man gestaltede og gennemspillede gudernes mytologiske handlinger.

Vitalt element

Læserne kan selvfølgelig på ingen måde være tjent med fejlagtig gengivelse af bøgernes emner og sigte, et sigte som ikke mindst lægger an til nytænkning og efterprøvning af dogmer. Men normalt skulle kritikerne, der naturligt ikke ikke vide alt, alligevel kunne være sobre og fair.

Men at angribe bøgerne på punkter, de slet ikke omhandler, eller til overmål gentage andres ukorrekte kritik uden overhovedet at have læst bøgerne, måske en slags lemming-effekt, er beklageligt at finde hos anmeldere og redaktører med forskningsbaggrund. De bør ikke være hævet over det ansvar, man har på andre områder i samfundet, hvor de fleste af os er underlagt f.eks. den i dagligdagen vigtige markedsføringslovs §2; her er det ulovligt at anvende urigtige, vildledende og urimeligt mangelfulde angivelser, der kan påvirke offentlighedens accept. Ifølge §2 stk.4 skal rigtigheden af angivelser om faktiske forhold kunne dokumenteres. Ignoreres respekt for et kodeks af denne og lignende art, bliver det uheldigvis lettere for kritikken at afstå fra at forholde sig ærligt til kendsgerningerne.

Udover præcisering af fakta indtager bøgerne samtidig selve kommunikationen - læseligheden og relevansen - som vitalt element. Men idet dette har bidraget til udvidet interesse for bøgerne i bredere kredse, anses fra universitær side det forhold i sig selv som endnu en mistænkelig omstændighed (citat: "røverhistorier", "fiktion" m.v.). Men foruden det betydelige antal konkrete eksempler i bøgerne fremlægger usædvanlige mængder af kilder, også sådanne som ofte hidtil var blevet tilsidesat.

I stedet for at videnskabelige kritikere afviser bøgernes således minutiøst udbyggede grundlag generelt, uden at de mener sig forpligtet til nøjere argumentation, vil det være mere end velkomment, såfremt der kunne opstå lejlighed til at give svar på konkrete spørgsmål. Der vil kunne vokse mange diskussioner frem på baggrund af bøgernes omfattende materialesamling. Informationerne deri

er stillet til disposition, så netop videre kredse kan stifte bekendtskab hermed.

Tværvideenskabelig

I traditionel forskning har man almindeligvis hidtil ikke ladet det nye tiltag åbne for nysgerrigheden. Og har ikke ladet det indgå som innovativt oplæg til dialog og her udnyttet effekten, der kunne stimulere offentlighedens interesse for de pågældende videnskabsområder. Heller ingen har været indstillet på at udnytte kildematerialet - ofte af sjældnen art - til at finde elementer, der kan være til nytte i en videre udforskning.

Inden for f.eks. miljø- eller industriel forskning er det almindeligt at foretage samlede vurderinger ud fra dataindsamling fra endda en hel række af eksakt-videnskabelige discipliner. Men inden for humaniora, hvor man ofte er mere uvant med tværvideenskabelige tiltag, kan det i flere tilfælde opleves, at de pgl. forskere har lettere ved at se bort fra faktuelle resultater. For opdager en videnskabsmand sin faglige kompetence som ude af trit med realiteterne verden, kan han f.eks. opgive sine evt. ønsker om at besidde en slags vidensmonopol og i stedet opdatere sin viden - eller han kan stemple det nye som forkasteligt.

Ligeledes her må det være mindre foreneligt med videnskabens væsen, når f.eks. akademikere, også med fine titler og såkaldt ansvarsfulde poster, fralægger sig et køligt videnskabeligt syn og - det kan ikke skjules - slår over i skinger forargelse og undertiden ufine tricks (igen, flere uheldige eksempler). Dette til trods for at der findes faglige og offentlige fora til regulær drøftelse af fremlagte resultater. De pågældende kan muligvis mene at forsvare særinteresser - til tider ud fra en underforstået fuldmagt til at afgøre, hvad der er den rette opfattelse. Desværre er sådanne egenrådige selvbekræftende forsøg på meningsstyring - usynligt udefra - altså stik imod dyrebare traditioner for frihed i forskning og ytring.

Flere sådanne kritikere optræder endda også som "eksperter" på områder langt uden for egne faggrænser, som om de helt bestemt véd, at Moses-seriens bøger tager fejl, og de véd det med så stor sikkerhed, at de ikke behøver at læse bøgerne nærmere eller tjekke kilder i den sammenhæng. - Thomas Kuhn har i sit respekterede standardværk: "The Structure of Scientific Revolutions", fra begyndelsen af 1960'erne, netop redegjort for den iboende faglige modstand mod fornyelser. Det er klassisk stof i videnskabsteori på universiteterne i dag.

Man kan netop spørge sig, hvad det er for mekanismer, der kan udvirke en sådan i grunden irrationel adfærd? Den amerikanske socialpsykolog Leon Festinger har i et berømt studium i 1950'erne påvist, at menneskets allerede eksisterende lager af viden og holdninger udøver kraftig indflydelse på, hvordan det fortolker nye oplysninger.

Denne teori om hjernens bearbejdning af såkaldte "uharmoniske" informationer er en stadig værdsat klassiker i socialpsykologien (f.eks. kendtes essensen allerede i Vedanta-filosofien i Indien for flere tusinde år siden, foruden nu at indgå i adskillige seriøse terapiesystemer). I længden kan det være lammende for et menneske, hvis det ikke kan forholde sig til, hvad det umiddelbart kan se - bl.a. netop hvis dets forudfattede meninger forhindrer det i at se, hvad f.eks. de fleste andre tydeligt kan se.

Det er netop som en forsvarsautomatik, der træder i funktion, ved at en forskningsgruppe blot tror, den angribes. I dette tilfælde uanset, at bogserien er upolemisk.

At specialisters viden inden for de afgrænsede områder sættes i perspektiv af udenforstående, i dette tilfælde i tværvideenskabeligt regi, er en uundværlig praksis, der kan bidrage til, at vi ikke mister overblikket og bliver ofre for enkeltstående gruppers bestemte verdensbillede og partikulære interesser. For der er ikke nødvendigvis sammenfald mellem f.eks. en endda seriøs universitetslærdom og relevansen af en reelt eksisterende viden og erfaring.

Imod videnskabens natur

Et papyrus-dokuments 4.500-årige indhold ("Surgical Papyrus Edw. Smith") viser det gamle Egyptens kendskab til konkret videnskab og bl.a. dens basis i (citater:) "at veje og måle nøjagtigt". I dag er begrebet udvidet, men stadig principielt et udgangspunkt ved udviklet videnskab. Ligeledes er det stadig naturligt, at en nøje undersøgende skepticisme indbygges i videnskabelig forskning, ellers ville man jo kunne godtage hvad som helst.

Når der kritiseres anden forskning, der måske opfattes som konkurrerende, må en sådan kritik være anlagt seriøst og med respekt - nøjagtigt som ved selve udøvelsen af en seriøs videnskabelig forskning. Overfladiske generaliseringer og uansvarlige følelsesudbrud, der negligerer rationel analyserende evaluering, hører ikke hjemme her.

Argumenter og endelig afgørelse må en opponert behandle adskilt - ligesom ved lovens skel mellem den anklagende og dømmende udøvelse. Hvis man er (for)dømmende i argumenterne (citater: "Det er en bog, som vi kommer til at kæmpe med i mange år fremover") - og er anklagende i dommene (citater: "Hele udgivelsen er dybt beskæmmende og dybt uvederhæftig") - er der tale om en kritisabel og uvidenskabelig sammenblanding af bl.a. testning af egenskaber i værkets præmisser og selve bedømmelsen af værket. Sådanne typer af sammenblandinger er imod ethvert videnskabsanalytisk princip og kan desværre give god 'sikkerhed' for ikke at opnå nogen troværdig konklusion.

I en juridisk retssag er man uskyldig, til andet er bevist. Men hos en række repræsentanter for videnskab og institutioner kan det omvendte princip undertiden ses at herske. Hos en sådan selviscenesættende dømmende magt falder dommen på forhånd, og lanceres vidt og bredt, begge dele uden at lade materialet teste først og få det belyst omhyggeligt og nuanceret. Når groft urigtige påstande og domme derpå viser sig ugyldige, bliver de ikke formelt trukket tilbage og undskyldt. - Ude i en jungle ved man, at det kan betyde døden, hvis man medbringer sin arrogance. Og i forskning? Med en sådan bagage kan ingen hverken udøve eller bedømme forskning. Den spærring tager på forhånd livet af nye indsigter.

Det er imidlertid ikke antallet af spaltmillimeter publiceret videnskabstekst, som afgør en forskers kompetence, og heller ikke antallet af besøg på videnskabskongresser, der tæller mest, hvis man, som f.eks. i det foreliggende tilfælde, skal vurdere konsekvenser af et mere uvanligt kildemateriale. Grundlæggende har videnskaben i sig selv aldrig handlet om, ud fra et eller andet bogholder-ideal, at noget nyt absolut skal passe til et gældende mønster - ellers kunne den overhovedet ikke have bragt os de mange store landvindinger. Videnskab er af natur et selvkorrigerende system - og der dukker dagligt nye ting op.

Den omhandlede Moses-forskning i bogserien, der mere bygger på kvalitative metoder - bl.a. med de intensive, og netop fordomsfri, kildeundersøgelser - vil som nævnt ikke kunne undvære en gennemgribende undersøgende opposition. Ikke mindst fordi nye resultater naturligvis må stå mere til regnskab end de velkendte.

Og ingen bøger er lydefri. Men når bøgernes forfatter tager ansvar for sit værk og gennem flere år står frem og forsvare de vigtige hovedtræk heri og samtidig forholder sig konstruktivt til kritikken, er der også herigennem opnået viden om, hvilke dele af modstanden og modviljen der viser sig problematisk: Det kan ikke være rigtigt, at nogen forfatter eller forsker skal begrænse sig "politisk korrekt" og helst undlade at forske på mere avanceret måde, som kunne risikere at overskride nogle akademisk-bureaukratiske rutiner og gøre visse forskningsområders måske lidt stillestående vande oprørte.

Nye indsigter

Hvad der er ukonventionelt og alternativt, er det ofte kun så længe det er nyt - og inden for en del andre fagområder har man da heller ikke samme frygt for at vise uortodoks forskning bevågenhed, når det gælder om at søge ny indsigt. Forskning og analysemetoder, der baserer sig på den værdifulde eksisterende videnskabelige tradition må både holdes i hævd og samtidig modificeres med nødvendig udvidelse af dens forudsatte tænkemåder (paradigmer). Altså bestemt ingen uvilje mod den bestående videnskab og forskerverden, men et ønske fra undertegnede om at få realiseret den nu mere og mere nødvendige udvidelse af perspektivet. Så derfor i stedet for f.eks. afledningsmanøvrer over for anderledes viden, vil allerede nu en større rummelighed kunne tages i brug. Den vil alligevel høre med i fremtiden.

Betegnelsen forskning og hermed forbundne ansete udtryk har naturligvis intet at gøre med kvalitet. Eventuelt kunne nogle af de i den forbindelse mere irrelevante problemer reduceres ved f.eks. at gøre som Alexander Calder, der oprindeligt fandt på at kalde sine skulpturer for objekter - for at undgå at skulle debattere hyppigt imod beskyldningerne om, at hans værker ikke var kunst. Og selve bogserien om den historiske Moses, der ifølge hvert binds forord egentlig mest kan betragtes som et tilbud til forskningen, kunne ligeledes distancere sig ved måske at benævnes som "historiebelysende underretninger" eller blot "optegnelser". Men igen, det kan ikke være et hovedformål at undgå at støde an.

I sig selv er det ikke så videre interessant, at bøgerne bliver angrebet med udokumenterede påstande, men ved koncentration om det væsentlige i kontrast til sådanne former for videnskabeligt set diffus kritik, er dét, der virkelig tæller: at denne Moses-forskning har opnået netop konkrete resultater, for dette kan ikke diskuteres. De taler for sig selv.

Resultaterne er til stede, de kan måles, analyseres, diskuteres og modgås. De kan i nogle dele ændres eller forkastes, ingen er ufejlbarlige, andre vil kunne udbygges. De har eksistens - i realiteten for første gang - til forskel fra den hidtidige situation, hvor der er rigeligt af hypoteser, men aldrig konkrete med substantiel underbygning.

Alligevel har mange fejlagtigt antaget de gennem tiden mest kendte af hypoteserne om Moses - nemlig en Moses der er placeret i andre, senere århundreder eller en Moses som en total myte - for at være den veritable virkelighed. Derfor opstår en særlig, forsvarende kritik, når disse konstruktioner ikke passer til de nye resultater. Det er simpelthen glemt, at de kun var, og er, ubeviste hypoteser. Dvs. et spørgsmål om tro.

Og skønt den ekstra reklame for bøgerne fra den mere 'særprægede' del af kritikken måske nok kan være anvendelig, skulle vi hellere i stedet kunne se frem til et mere generøst perspektiv. Nemlig at udvide fagbegreberne til at rumme erfaring fra et større område end hidtil, for konstruktivt og kompetent at bane vejen med bredere åbenhed - i alles interesse.

Ove von Spaeth

forfatter, historiker, afhængig forsker - www.moses-egypt.net

- Dele af oplysningerne er fra Ove von Spaeth's bogserie om den historiske Moses: "Attentatet på Moses" (kan bestilles direkte hos C.A. Reitzels forlag og boghandel, tlf. 33 12 24 00 el. info@careitzel.com)

VisdomsNettet

www.visdomsnettet.dk